

Juryrapport

Het werk van Annelies Jorna (1951), vertaalster van vooral Engelstalige kinder- en jeugdliteratuur, valt op door de durf die het uitstraalt. Binnen een herkenbare vertaalstrategie heeft zij de moed risico's te nemen wanneer het erom gaat een spannend of ontroerend boek in een even spannend of ontroerend Nederlands over te brengen. De vrijheid die ze daarbij neemt, gebruikt ze om de essentie van de oorspronkelijke tekst toegankelijk te maken voor de Nederlandstalige lezer. In de laatste jaren heeft ze o.a. werk vertaald van David Almond, Aidan Chambers, Janni Howker, Zizou Corder, Kate DiCamillo, Mary Hoffman, Rita Murphy, Joyce Carol Oates en Marcus Sedgwick¹.

In sommige vertalingen kiest ze voor een naturaliserende werkwijze, waarbij ze naar vermogen de optredende verliezen compenseert. Dat is bijvoorbeeld het geval in haar vertaling van de boeken van David Almond. Cultuurspecifieke elementen uit het Britse origineel lossen op in generalisaties die ook voor Nederlandse jongeren te begrijpen zijn of worden vervangen door overeenkomstige elementen uit de Nederlandse leefwereld. Dialectverschillen tussen de personages onderling, of tussen de personages en de verteller, verdwijnen, of verdwijnen nagenoeg. Dit alles in overeenstemming met de in onze tijd meest gebruikelijke vertaalstrategie bij het vertalen van jeugdboeken. Maar de essentie van die boeken, de overtuigingskracht waarmee Almond ons vertelt over de waarnemingen en de gevoelens van opgroeiende kinderen, blijft overeind, en daarin toont zich de kwaliteit van Jorna's vertaalwerk. Een passage als de volgende uit een jeugdboek van David Almond² laat zien hoe goed zij in haar vertaling de toon weet te treffen en hoeveel ingrepen daarvoor nodig zijn:

It's easy to run away from Whitegates. Most of us have done it at one time or another. They're always telling us that it's not a prison here, that it's not their job to lock us up. (...)

We use different methods for getting away. Usually it's just walking. But there's hitch-hiking as well. There's buses and trains. There's cars that can be pinched, and driven till the tank's empty. January's new idea was different, though. Nobody had tried going off on a raft before. Only crazy January could come up with something like that. (...)

'You're mad,' I said again. 'It'll sink. We'll drown.'

'Drown! Where's your spirit of adventure?'

Het is geen kunst om van de Witte Poort weg te lopen. Bijna iedereen heeft het wel eens gedaan. De leiding houdt ons altijd voor dat het hier geen gevangenis is, dat het hun werk niet is om ons achter slot en grendel te houden. (...)

Je kunt op zoveel manieren weglopen. De meeste kinderen gaan letterlijk lopen. Maar liften kan ook. Of op een bus of trein stappen. Je kunt een auto jatten en blijven rijden tot de tank leeg is. Maar Januari had iets heel nieuws bedacht. Niemand had het nog in zijn hoofd gehaald om er op een vlot vandoor te gaan. Alleen die maffe Januari kon zo'n plan bedenken. (...)

‘Je bent gek,’ zei ik weer. ‘We zinken. We verzuipen.’
‘Verzuipen! Waar is je gevoel voor avontuur?’

Aidan Chambers' *Postcards from no man's land*, in 2000 in het Nederlands uitgekomen onder de titel *Niets is wat het lijkt*, neemt een speciale plaats in onder Annelies Jorna's vertalingen. In dit geval is er nu eens geen sprake van het laten vallen van elementen uit een vreemde cultuur om zo een boek toegankelijk te maken voor jonge Nederlandstalige lezers: dit Engelse jeugdboek gaat juist over Nederland, en laat zien hoe ongemakkelijk de cultuur van dit land is voor een jonge Brit, die trouwens behalve die vreemde cultuur ook zichzelf moet leren doorgronden. Voorwaar een ongewone vertaalopgave: in navolging van de Engelse auteur laten zien hoe verwarrend onze vertrouwde omgeving kan zijn voor iemand van buiten, terwijl de vertaler niet over dezelfde middelen kan beschikken als de auteur. Die laatste hoeft maar een handvol Nederlandse woorden en begrippen in zijn Engelse tekst te strooien om de lezer alert te maken: pas op, we zijn hier in een vreemde wereld, waarin niets is wat het lijkt. In de vertaling valt dat effect weg: wat die Engelse jongen ongewoon vindt is voor ons het gewone, en de vertaalster bokst dus met één hand op haar rug gebonden. Dat ze met die andere hand de match weet te winnen is wederom kenmerkend voor haar kwaliteit.

Jorna's élan en vakmanschap zorgt voor veel prachtige vertalingen. De jury heeft het bestuur van het Prins Bernhard Cultuurfonds aanbevolen de Martinus Nijhoff Prijs 2005 in de categorie vertalingen in het Nederlands, in het bijzonder van kinder- en jeugdliteratuur, toe te kennen aan Annelies Jorna.

De jury:

Ton Hoenselaars,

Kees Mercks,

Rudi van der Paardt,

Ronald de Rooij,

Désirée Schyns,

Miel Slager (voorzitter).

De tijdelijk toegevoegde deskundigen op het gebied van kinder- en jeugdliteratuur waren Toin Duijx en Annelies Fontijne.

¹ David Almond, *De schaduw van Skellig*, Amsterdam [etc.], Querido, 1999

David Almond, *De wildernis*, Amsterdam, Querido, 2000

David Almond, *Het Zwarte Slik*, Amsterdam, Querido, 2001

David Almond, *Tijgerhart*, Amsterdam [etc.], Querido, 2002

David Almond, *De vuurvreter*, Amsterdam, Querido, 2005

Aidan Chambers, *Niets is wat het lijkt*, Amsterdam, Querido, 2000

Carolyn Coman, *Oorlogje spelen*, Amsterdam, Querido, 2000

Zizou Corder, (pseud. van Louisa Young en Isabel Adomakoh Young), *Leeuwenjongen*, Amsterdam, Van Goor, 2004

Kate DiCamillo, *De zomer van Winn-Dixie*, Amsterdam, Querido, 2002

Mary Hoffman, *Stad van maskers*, Amsterdam, Van Goor, 2003

Mary Hoffman, *Stad van sterren*, Amsterdam, Van Goor, 2004
Mary Hoffman, *Stad van bloemen*, Amsterdam, Van Goor/Unieboek, 2005
Rita Murphy, *Nachtvluchten*, Amsterdam, Van Goor, 2002
Joyce Carol Oates, *Grote bek & lelijk wijf*, Amsterdam, Van Goor, 2002
Marcus Sedgwick, *Zwart paard*, Amsterdam, Van Goor, 2003
Marcus Sedgwick, *Het boek van de dode dagen*, Amsterdam, Van Goor, 2004

2 *Heaven Eyes*, Londen, Hodder Headline Ltd., 2000, vertaald als *Het Zwarte Slik*, Amsterdam, Querido, 2001; het Engelse citaat komt van pp. 10/11, de Nederlandse vertaling staat op pp. 15/16